

17 ביוני, 2013

לכבוד	לכבוד	לכבוד
עו"ד יהודה ויינשטיין	גב' ציפי לבני	עו"ד אייל ינון
היועמ"ש לממשלה	שרת המשפטים	היועמ"ש לכנסת
בפקס : 02-6467001	בפקס : 02-6285438	בפקס : 02-6753495

לכבוד
חברי ועדת חוקה, חוק ומשפט

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון – לשון הרע על לוחמי צה"ל), התשע"ג–2013

עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, פונה אליכם בעניין הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון – לשון הרע על לוחמי צה"ל, התשע"ג - 2013 (להלן: "הצעת החוק" או "ההצעה"), אשר אמורה להידון בוועדת חוקה, חוק ומשפט לשם הכנתה לקריאה ראשונה, כלהלן:

1. הצעת החוק מבקשת לאפשר לקבוצת חיילי הצבא לתבוע, בתובענה ייצוגית, בגין פרסום "לשון הרע על פעילות מבצעית" של הצבא. בדברי ההסבר להצעת החוק הובהר, כי "משמיעה של ישראל, המנהלים נגדה מסעות של דה-לגיטימציה בזירה הבינלאומית ומבקשים להביא להחרמתה של המדינה ואזרחיה, בחרו בשנים האחרונות בציבור חיילי צה"ל כמטרה נוחה להאשמותיהם והכפשותיהם בידועם כי כל הליך משפטי לא יינקט נגדם."
2. תכליתה של הצעת החוק, שבאה על רקע פסק הדין אשר דחה את תביעת הדיבה שהוגשה על ידי חיילים כנגד מוחמד בכרי בשל סרטו "גינין גינין" (ע"א 8345/08 **בן נתן נ' מוחמד בכרי**), הנה פוליטית במהותה והיא באה במטרה למנוע ולהרתיע מפרסמים המטיחים ביקרות ומביעים דעות פוליטיות ומשפטיות נחרצות כנגד הכיבוש הישראלי בשטחים הפלסטינים הכבושים וכנגד פעילות הצבא הישראלי בשטחים אלה. בהצעת החוק טמונה פגיעה אינהרנטית חמורה ביותר ובלתי מידתית בחופש הביטוי בכלל ובחופש הביטוי הפוליטי

P.O. Box 8921 Haifa 31090 Israel Tel: (972)-4-950-1610 Fax: (972)-4-950-3140

חיפה 31090, ص.ب 8921 هاتف 04-9501610 فاكس 04-9503140
חיפה 31090, ת.ד. 8921 טלפון 04-9501610 פקס 04-9503140

Email: adalah@adalah.org http://www.adalah.org

בפרט. עניין לנו בהצעת חוק הנוגעת לסוגיה פוליטית מובהקת שמהווה אחת המחלוקות העיקריות בקרב הציבור בישראל ואף מהווה נושא דיונים פוליטיים עקרוניים במדינות רבות בעולם.

3. אין צורך להכביר מילים אודות חשיבותה של הזכות לחופש הביטוי שנחשבת "מן החשובות שבזכויות אדם" (רע"א 10520/03 **איתמר בן גביר נ' אמנון דנקנר** (2004), פסקה 13 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה), ואת ההגנה הרחבה אשר נתנה הפסיקה לחופש הביטוי הפוליטי באופן מיוחד. "מבין סוגי הביטויים השונים, ההגנה הניתנת לחופש הביטוי הפוליטי - שהוא תנאי הכרחי לקיומו של הליך דמוקרטי - היא רחבה במיוחד" (בג"ץ 6226/01 **אינדור נ' ראש עיריית ירושלים**, תק-על 2003(1) 1077; ראו לעניין זה גם: בג"ץ 606/93 **קידום יזמות ומו"לות (1981) בע"מ נ' רשות השידור**, פ"ד מח(2) 1; בג"ץ 6218/93 **כהן נ' לשכת עורכי הדין**, פ"ד מט(2) 529).

4. הלכה למעשה, הצעת החוק מבקשת להקריב, באופן טוטאלי, את חופש הביטוי של הפרט על מזבח העמדה והאקטים הפוליטיים של המשטר בישראל. דהיינו, הפגיעה הקשה ביותר בחופש הביטוי, לפי הצעת החוק, נעשית ללא כל טעם המצדיק זאת. עניין לנו בנסיון להוציא חילוקי דעות פוליטיות ממתחם השיח הלגיטימי ובכך "להגן" על מעשיה של המדינה. יפים לענייננו דבריה של כב' השופטת (דאז) פרוקצ'יה בעניין **בן גביר** כדלקמן:

"שיג-ושיח חופשי בנושאים פוליטיים וציבוריים מצוי בלב-ליבו של חופש הביטוי. "דעות והשקפות בתוך כל חברה הן תמיד שונות ומגוונות; בחברה חופשית - השוני הוא גלוי; בחברה טוטאליטארית - השוני הוא מוסווה ומוסתר. חילופי הדעות, הליבון של ההשקפות, הוויכוח הציבורי, הרצון לדעת וללמוד ולשכנע, כל אלה הם כלים חיוניים העומדים לרשות כל דעה, כל השקפה וכל אמונה בחברה חופשית" (דברי הנשיא שמגר **בע"ב 2/84**, 3 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה; אבנרי נ' יו"ר ועדת הבחירות לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט(2) 225, 278). בחברה חופשית - אחדות הדעות היא נטל. כפייתה של השקפה אחת יחידה - שומטת את בסיס החופש מתחת רגליה של החברה. האחדה אינה אחידות, השקט אינו חופש והדומיה אינה הרמוניה. האחדה כפויה של הדעות השונות "כמוה כדומיית בית הקברות" (כדברי השופט Jackson בפרשת *West Virginia State Bd. Of Educ. v. Barnette*, 319 U.S. 624, 640-641 (1943)). המטיל מגבלה על הביטוי חייב הסבר. "במדינה חופשית נדרשת סיבה כדי להטיל איסור ולא כדי להעניק היתר. יש צורך בהצבעה על טעמים כבדי משקל, הנוגעים לערכים חשובים אחרים, ורק אז תישקל הגבלתו של חופש הביטוי" (רם ריבלין, פורנוגרפיה: מוסר חירות שוויון (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2003) 10, 30)."

(ההדגשה לא במקור)

רע"א 10520/03 **איתמר בן גביר נ' אמנון דנקנר** (2004), פסקה 16 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה (פורסם בנבו).

5. הדברים הנ"ל מקבלים משנה תוקף כאשר עניין לנו בנסיון להגביל ביקורת על פעילותו של הצבא אשר נהנה מכוח עצום לשמור ולהסתיר מידע הנמצא ברשותו, בין אם זה מידע הקשור לפעולות של הצבא עצמו ובין אם זה כל מידע אחר. הכוח הנ"ל מתבטא בהגבלות משפטיות – פליליות, מגבלות גיאוגרפיות (הצבא פועל בדרך כלל במקומות אשר הגישה אליהם אינה חופשית ולפעמים אסורה) ולפעמים גם הגבלות באמצעי התקשורת ("**ביקורת על פעילותו של רשויות המדינה בהקשר הביטחוני**", *ראם שגב*, משפט וצבא 16 (התשס"ג) 909, 914-917). לפיכך, החשיבות של הפיקוח והביקורת על מדיניות ופעולות הצבא הינה חיונית וחשובה במיוחד.

6. יתירה מכך, ההצעה, אם תאושר תיצור אפקט מצנן המרתיע מראש את כל מי שמבקש לבטא את עמדותיו הפוליטיות הנוגדות את מדיניות ישראל דרך הצבא, שהיא כשלעצמה מצויה במחלוקת ציבורית, פוליטית ואידאולוגית בקרב הציבור, כאמור. אפקט מקפיא זה לביטויים פוליטיים ולחופש הדעה מצדיק אף הוא הסרת הצעת החוק משולחן הוועדה.

לאור כל האמור לעיל, הצעת החוק פוגעת קשות בחופש הביטוי בכלל ובחופש הביטוי הפוליטי בפרט שלא למטרה ראויה כאשר ממול לחופש הביטוי לא עומדים כל ערכים המצדיקים פגיעה כלשהי בו. אי לכך, הצעת החוק איננה עומדת בתנאי פסקת ההגבלה שבסעיף 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ויש לפעול באופן מיידי לפסילתה ולהימנע מקידומה בכנסת.

בכבוד רב,

נדים שחאדה, עו"ד